

**Витяг з Конституції України (статті 17, 65)**

**Стаття 17.** Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

**Стаття 65.** Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.

**Витяг із Закону України «Про оборону» (статті 16, 17)**

**Стаття 16.** Завдання підприємств, установ та організацій і обов'язки їх посадових осіб у сфері оборони

Підприємства, установи та організації усіх форм власності:

виконують державні оборонні замовлення, в тому числі проводять наукові дослідження та виконують розробки у сфері оборони, створюють і підтримують у готовності мобілізаційні потужності, зберігають матеріальні цінності мобілізаційного резерву;

здійснюють на договірних засадах виробництво і поставки Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, та правоохоронним органам продукції, виконують інші роботи, надають комунально-побутові та інші послуги, що не входять у державне оборонне замовлення;

здійснюють згідно із законодавством заходи щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації; забезпечують та беруть участь у здійсненні заходів цивільного захисту.

*{Абзац п'ятий частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 803-VI від 25.12.2008](#)}*

Посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності:

виконують передбачені законодавством обов'язки у сфері оборони;

сприяють забезпеченню ведення персонального військового обліку військовозобов'язаних і призовників, їх підготовці до військової служби, призову на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори і під час мобілізації, створенню працівникам належних умов для виконання ними військового обов'язку згідно із законодавством, забезпечують здійснення заходів з їх військово-патріотичного виховання;

несуть відповідальність за підготовку підприємств, установ та організацій до виконання мобілізаційних завдань, збереження матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;

забезпечують виробництво оборонної продукції та постачання її за призначенням у встановлені строки та за визначеною номенклатурою, а також виконання робіт, надання послуг.

**Стаття 17.** Права та обов'язки громадян України у сфері оборони

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

Громадяни України чоловічої статі, придатні до проходження військової служби за станом здоров'я і віком, а жіночої статі - також за відповідною фаховою підготовкою, повинні виконувати військовий обов'язок згідно із законодавством.

Громадяни проходять військову службу, службу у військовому резерві та виконують військовий обов'язок у запасі відповідно до законодавства.

*{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

Громадяни, які проходять державну військову службу та службу у військовому резерві у Збройних Силах України, при виконанні обов'язків служби носять військову форму одягу, їм довічно встановлюються законом військові звання. Порядок позбавлення військового звання визначається законом.

*{Частина четверта статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

В умовах воєнного стану відповідно до закону допускається примусове вилучення приватного майна та відчуження об'єктів права приватної власності громадян з наступним повним відшкодуванням їх вартості у порядку та терміни, встановлені Кабінетом Міністрів України.

Громадяни України в установленому законом порядку можуть створювати громадські організації для сприяння зміцненню оборони держави.

**Витяг із Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (статті 1, 15, 27, 28, 29, 30, 33, 37, 38, 39, 42)**

**Стаття 1. Військовий обов'язок**

1. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

2. Військовий обов'язок устанавлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

3. Військовий обов'язок включає:

підготовку громадян до військової служби;

приписку до призовних дільниць;

прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу;

проходження військової служби;

виконання військового обов'язку в запасі;

проходження служби у військовому резерві;

дотримання правил військового обліку.

4. Громадяни України мають право на заміну виконання військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою згідно з [Конституцією України](#) та [Законом України "Про альтернативну \(невійскову\) службу"](#).

5. Від виконання військового обов'язку громадяни України звільняються на підставах, визначених цим Законом.

6. Військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні.

У випадках, передбачених законом, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, можуть у добровільному порядку (за контрактом) проходити військову службу у Збройних Силах України.

*{Частина шосту статті 1 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 716-VIII від 06.10.2015](#)}*

7. Виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи і організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, та районні (об'єднані районні), міські (об'єднані міські) військові комісаріати (далі - районні (міські) військові комісаріати), військові комісаріати Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а також територіальні центри (в Автономній Республіці Крим, областях, місті Києві) та філіали (в районах та містах) комплектування військовослужбовцями за контрактом.

8. Порядок утворення та повноваження територіальних центрів, філіалів комплектування військовослужбовцями за контрактом визначаються [положенням](#), яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

9. Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

допризовники - особи, які підлягають приписці до призовних дільниць;

призовники - особи, приписані до призовних дільниць;

військовослужбовці - особи, які проходять військову службу;

військовозобов'язані - особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;

резервісти - особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час.

*{Абзац шостий частини дев'ятої статті 1 в редакції Закону [№ 1127-VII від 17.03.2014](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 265-VIII від 19.03.2015](#)}*

До категорії військовослужбовців прирівнюються іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону проходять військову службу у Збройних Силах України.

*{Частина дев'яту статті 1 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом [№ 716-VIII від 06.10.2015](#)}*

10. Громадяни України, які приписані до призовних дільниць або перебувають у запасі Збройних Сил України чи проходять службу у військовому резерві, зобов'язані:

*{Абзац перший частини десятої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

прибувати за викликом районного (міського) військового комісаріату для оформлення військово-облікових документів, приписки, проходження медичного огляду, направлення на підготовку з метою здобуття або вдосконалення військово-облікової спеціальності, призову на військову службу або на збори військовозобов'язаних;

проходити медичний огляд та лікування в лікувально-профілактичних закладах згідно з рішеннями комісії з питань приписки, призовної комісії або військово-лікарської комісії районного (міського) військового комісаріату;

проходити підготовку до військової служби, військову службу і виконувати військовий обов'язок у запасі;

виконувати правила військового обліку, встановлені законодавством.

Резервісти зобов'язані прибувати до військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, за викликом командира цієї військової частини.

*{Частину десяту статті 1 доповнено абзацом шостим згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

11. Жінки, які мають фах, споріднений з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в [переліку](#), затвердженому Кабінетом Міністрів України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я, віком та сімейним станом, беруться на військовий облік військовозобов'язаних.

12. Жінки, які перебувають на військовому обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час. У мирний час жінки можуть бути прийняті на військову службу та службу у військовому резерві тільки в добровільному порядку (за контрактом).

Жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі), що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку.

*{Частину дванадцятую статті 1 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 2523-VIII від 06.09.2018](#)}*

*{Частина дванадцята статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

**Стаття 15.** Призовний вік. Призов громадян України на строкову військову службу

1. На строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу (далі - громадяни призовного віку).

*{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 116-VIII від 15.01.2015](#)}*

2. Громадяни призовного віку в добровільному порядку можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на умовах, передбачених [частиною першою](#) статті 20 цього Закону, та в порядку, визначеному положеннями про проходження військової служби громадянами України.

3. Призов громадян України на строкову військову службу включає проходження ними призовної комісії та відправлення їх до військових частин.

4. Організація підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу здійснюється міськими (районними) державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з міськими (районними) військовими комісаріатами.

5. Порядок організації підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

6. Строки проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу визначаються Указом Президента України. Такий указ публікується в засобах масової інформації не пізніше як за місяць до закінчення року, що передує року призову (призовів) громадян України на строкову військову службу, крім указу про призов (призови) громадян України на строкову військову службу в особливий період, який публікується не пізніше як за місяць до початку проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу.

*{Частина шоста статті 15 в редакції Закону [№ 1008-VIII від 18.02.2016](#)}*

7. Чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу, та обсяги видатків для проведення чергового призову визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. Після набрання чинності Указом Президента України щодо проведення чергового призову:

призовники, яким надійшла повістка районного (міського) військового комісаріату на прибуття до призовної дільниці для проходження призовної комісії, зобов'язані прибути в пункт і у строк, зазначені в повістці;

у разі якщо за будь-яких обставин повістка не надійшла, громадяни призовного віку зобов'язані з'явитися до призовної дільниці в десятиденний строк з дня початку відповідного чергового призову, визначеного Указом Президента України;

призовники, які змінили місце проживання, зобов'язані в семиденний строк прибути до районного (міського) військового комісаріату за новим місцем проживання для взяття на військовий облік;

керівники підприємств, установ, організацій і навчальних закладів незалежно від підпорядкування та форм власності на вимогу військових комісаріатів забезпечують своєчасне прибуття громадян призовного віку до призовних дільниць.

9. У ході проведення чергового призову зміна місця військового обліку громадян призовного віку не допускається, за винятком підтверджених відповідними документами випадків, які передбачають:

переведення на роботу в іншу місцевість;

переїзд на нове місце проживання;

прийняття до навчального закладу і вибуття в іншу місцевість для продовження навчання;

направлення за розподілом на роботу в іншу місцевість після закінчення навчального закладу.

10. У разі неявки призовника без поважних причин за викликом районного (міського) військового комісаріату на призовну комісію він несе відповідальність, установлену законом.

11. Поважними причинами неприбуття призовників до призовних дільниць у строк, установлений військовим комісаріатом, які підтверджені відповідними документами, визнаються:

перешкода стихійного характеру, хвороба призовника або інші обставини, які позбавили його можливості особисто прибути у зазначені пункт і строк;

смерть його близького родича (батьків, дружини, дитини, рідних брата, сестри, діда, баби) або близького родича його дружини.

#### **Стаття 27.** Зарахування в запас. Категорії запасу

1. У запас Збройних Сил України та інших військових формувань зараховуються громадяни України, які придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний або воєнний час і не досягли граничного віку перебування в запасі. Вони перебувають на військовому обліку в районних (міських) військових комісаріатах та відповідних органах інших військових формувань.

2. Запас військовозобов'язаних поділяється на першу і другу категорії.

3. До запасу першої категорії належать військовозобов'язані, які проходили військову службу та здобули під час її проходження військово-облікову спеціальність.

4. До запасу другої категорії належать військовозобов'язані, які не здобули військово-облікової спеціальності під час проходження військової служби або не проходили військової служби.

*{Частина четверта статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2523-VIII від 06.09.2018](#)}*

5. Військовозобов'язані, зараховані до запасу другої категорії, у разі здобуття під час перебування в запасі або служби у військовому резерві військово-облікової спеціальності переводяться до запасу першої категорії.

*{Частина п'ята статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2523-VIII від 06.09.2018](#)}*

*{Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1834-VI від 21.01.2010](#); в редакції Закону [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

#### **Стаття 28.** Розряди запасу та граничний вік перебування військовозобов'язаних у запасі

1. Запас військовозобов'язаних поділяється на два розряди, що встановлюються залежно від віку військовозобов'язаних.

2. Військовозобов'язані, які перебувають у запасі та мають військові звання рядового, сержантського і старшинського складу, поділяються на розряди за віком:

1) перший розряд - до 35 років;

2) другий розряд - до 60 років.

*{Пункт 2 частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1604-VII від 22.07.2014](#)}*

*{Частина друга статті 28 в редакції Закону [№ 1169-VII від 27.03.2014](#)}*

3. Особи офіцерського складу, які перебувають у запасі, поділяються на розряди за віком:

1) перший розряд:

молодший офіцерський склад - до 45 років;

старший офіцерський склад:

майор (капітан 3 рангу), підполковник (капітан 2 рангу) - до 50 років;

полковник (капітан 1 рангу) - до 55 років;

вищий офіцерський склад - до 60 років;

2) другий розряд:

молодший та старший офіцерський склад - до 60 років;

вищий офіцерський склад - до 65 років.

*{Пункт 2 частини третьої статті 28 в редакції Закону [№ 1604-VII від 22.07.2014](#)}*

*{Частина третя статті 28 в редакції Закону [№ 1169-VII від 27.03.2014](#)}*

4. Граничний вік перебування в запасі другого розряду є граничним віком перебування в запасі та у військовому резерві.

*{Частина п'яту статті 28 виключено на підставі Закону [№ 2397-VIII від 05.04.2018](#)}*

**Стаття 29.** Проходження зборів військовозобов'язаними та резервістами

1. Військовозобов'язані призиваються на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори. Резервісти проходять підготовку та збори відповідно до програм у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Про початок та закінчення зборів військовозобов'язаних та резервістів видається відповідний наказ командира військової частини.

Чисельність військовозобов'язаних, які підлягають призову на навчальні збори, щорічно визначається Міністерством оборони України в межах бюджетних асигнувань на оборону.

*{Частина першу статті 29 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 1835-VI від 21.01.2010](#)}*

*{Частина перша статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

2. Права та обов'язки військовозобов'язаних під час проходження зборів та резервістів під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві встановлюються цим Законом, іншими нормативно-правовими актами. На військовозобов'язаних та резервістів поширюється дія статутів Збройних Сил України.

*{Частина друга статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

3. Військовозобов'язані (крім резервістів) можуть бути призвані районними (міськими) військовими комісаріатами на навчальні збори до п'яти разів строком до двох місяців кожного разу.

*{Частина третя статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1834-VI від 21.01.2010](#); в редакції Закону [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

4. Час і строки проведення навчальних зборів військовозобов'язаних та резервістів визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України та органами управління іншими військовими формуваннями відповідно до цього Закону.

*{Частина четверта статті 29 в редакції Законів [№ 1834-VI від 21.01.2010](#), [№ 1835-VI від 21.01.2010](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

5. Військовозобов'язані (крім резервістів) у період між навчальними зборами можуть залучатися за планом Генерального штабу Збройних Сил України та органів управління іншими військовими формуваннями за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України до перевірочних зборів строком до 15 днів як без відриву від виробництва, так і з відривом.

*{Частина п'ята статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1834-VI від 21.01.2010](#); в редакції Закону [№ 1835-VI від 21.01.2010](#)}*

6. Загальний строк зборів під час перебування військовозобов'язаних (крім резервістів) у запасі не може перевищувати 10 місяців. При цьому час перебування на перевірочних зборах зараховується до загального строку перебування на навчальних зборах.

*{Частина шоста статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

7. Загальний строк виконання обов'язків служби у військовому резерві не може перевищувати трьох місяців на рік, якщо інше не визначено законом.

*{Частина сьома статті 29 в редакції Закону [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

8. У разі прийняття Президентом України схваленого Верховною Радою України рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації військовозобов'язані можуть призиватися на спеціальні збори на строк не більше двох місяців.

9. Військовозобов'язані, яким надійшла повістка районного (міського) військового комісаріату (органу Служби безпеки України) на прибуття для призову на збори, зобов'язані прибути в пункт і в строк, зазначені у повістці.

Керівники підприємств, установ, організацій та навчальних закладів незалежно від підпорядкування та форми власності на вимогу військових комісаріатів забезпечують своєчасне прибуття військовозобов'язаних до визначених пунктів збору.

Поважними причинами неприбуття чи несвоєчасного прибуття військовозобов'язаного до військового комісаріату для призову на збори в пункт і в строк, установлені військовим комісаріатом, які підтверджені відповідними документами, визнаються перешкоди стихійного характеру, сімейні обставини та інші поважні причини, [перелік](#) яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

*{Статтю 29 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 1835-VI від 21.01.2010](#)}*

10. Призвані на збори військовозобов'язані та резервісти, які виконують обов'язки служби у військовому резерві, забезпечуються матеріальними засобами в порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

*{Частина статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

11. За призваними на збори військовозобов'язаними на весь період зборів та резервістами на весь час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до місця їх проведення і назад, зберігаються місце роботи, а також займана посада та середня заробітна плата на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування і форм власності.

*{Частина статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

12. Резервістам на весь час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюються грошові виплати із розрахунку до двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня календарного року, за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

*{Абзац перший частини дванадцятої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1774-VIII від 06.12.2016](#)}*

*{Абзац перший частини дванадцятої статті 29 набирає чинності з 01.01.2015 - див. [пункт 1 розділу II Закону № 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

**Розміри грошової виплати, грошового забезпечення** і заохочення резервістів та порядок їх виплати визначаються Кабінетом Міністрів України.

*{Частина дванадцята статті 29 в редакції Закону [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

13. Виплата середньої заробітної плати військовозобов'язаним за весь період зборів та резервістам за час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

*{Частина статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

14. Якщо військовозобов'язаний захворів під час зборів і продовжує хворіти після їх закінчення, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення зборів, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

Якщо резервіст захворів під час виконання ним обов'язків служби у військовому резерві і продовжує хворіти після закінчення терміну виконання цих обов'язків, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення терміну виконання цих обов'язків, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

*{Частина статті 29 в редакції Закону [№ 1834-VI від 21.01.2010](#)}*

15. Військовозобов'язаним, які на день призову на збори не працюють, на весь період зборів та резервістам з числа непрацюючих на весь термін виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до військової частини і назад, виплачується грошове забезпечення в розмірі прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на

утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

*{Частина статті 29 в редакції Закону № 1834-VI від 21.01.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1774-VIII від 06.12.2016}*

**Стаття 30.** Звільнення від проходження зборів

1. Від проходження зборів звільняються (крім резервістів):

*{Абзац перший частини першої статті 30 в редакції Закону № 1834-VI від 21.01.2010}*

1) працівники Збройних Сил України та інших військових формувань;  
2) працівники підприємств, установ і організацій цивільної авіації, які безпосередньо забезпечують перевезення, обслуговування та ремонт повітряних суден і аеродромної техніки;  
3) плавучий склад суден морського і річкового транспорту та суден рибної промисловості в період навігації;

4) особи, які працюють у сільському господарстві, а також зайняті на підприємствах з ремонту сільськогосподарської техніки, - в період посівних і збиральних робіт, за винятком перевірочних зборів;

5) науково-педагогічні (педагогічні) працівники закладів вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) та загальної середньої освіти - в період, коли у цих закладах проводяться заняття;

*{Пункт 5 частини першої статті 30 в редакції Закону № 2745-VIII від 06.06.2019}*

6) студенти (курсанти невійськових) закладів фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною, дуальною і вечірньою формами здобуття освіти - на весь строк навчання, а студенти закладів фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за заочною та екстернатною формою здобуття освіти, а також аспіранти та докторанти - в період екзаменаційних сесій;

*{Пункт 6 частини першої статті 30 в редакції Закону № 2745-VIII від 06.06.2019}*

7) вагітні військовозобов'язані-жінки;

*{Пункт 7 частини першої статті 30 в редакції Закону № 2523-VIII від 06.09.2018}*

8) особи, звільнені з військової служби, - протягом року після звільнення в запас, за винятком перевірочних зборів;

9) військовозобов'язані, які мають дітей віком до трьох років або трьох і більше дітей віком до 16 років;

10) військовозобов'язані - у зв'язку з депутатською діяльністю;

11) військовозобов'язані, заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та воєнний час;

11<sup>1</sup>) військовозобов'язані, які уклали контракт про перебування у резерві служби цивільного захисту, - з метою підготовки резерву служби цивільного захисту;

*{Частину першу статті 30 доповнено пунктом 11<sup>1</sup> згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}*

12) студенти, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах;

13) священнослужителі, які займають посаду в одній з релігійних організацій, що діє за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку;

14) кандидати в народні депутати України, зареєстровані в установленому порядку, за їх заявою - до дня опублікування результатів виборів включно.

2. В окремих випадках, за наявності інших поважних причин і подання військовозобов'язаними відповідних документів, рішення про звільнення від проходження зборів приймається районним (міським) військовим комісаріатом, де вони перебувають на військовому обліку.

3. Резервісти звільняються від проходження навчальних та перевірочних зборів у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

*{Статтю 30 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1834-VI від 21.01.2010}*

**Стаття 33.** Загальні правила військового обліку

1. Військовий облік поділяється на облік призовників і облік військовозобов'язаних.

2. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та веденням військового обліку призовників і військовозобов'язаних, контроль за станом цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування і форм власності здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Функціонування системи військового обліку забезпечується органами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України,

Національної поліції, центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

*{Частина друга статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 267-VIII від 19.03.2015](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}*

3. Військовий облік усіх призовників і військовозобов'язаних ведеться за місцем їх проживання і відповідно до обсягу та деталізації поділяється на персонально-якісний, персонально-первинний та персональний.

4. Військовий облік військовозобов'язаних за призначенням поділяється на загальний і спеціальний.

5. Військовий облік призовників і військовозобов'язаних ведеться в [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України.

**Стаття 37.** Взяття на військовий облік, зняття та виключення з нього

1. Взяттю на військовий облік призовників та військовозобов'язаних у районних (міських) військових комісаріатах підлягають громадяни України:

1) на військовий облік призовників:

приписані до призовних дільниць;

які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

які набули громадянства України і згідно з цим Законом підлягають приписці до призовних дільниць;

2) на військовий облік військовозобов'язаних:

звільнені з військової служби в запас;

які припинили альтернативну (невійськову) службу в разі закінчення строку її проходження або достроково відповідно до [Закону України](#) "Про альтернативну (невійськову) службу";

*{Абзац третій пункту 2 частини першої статті 37 в редакції Закону [№ 589-VII від 19.09.2013](#)}*

військовозобов'язані, які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

звільнені зі служби поліцейські, особи начальницького та рядового складу Міністерства внутрішніх справ України, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (крім осіб, прийнятих на службу цивільного захисту у порядку, визначеному Кодексом цивільного захисту України, до проходження строкової військової служби), Державної кримінально-виконавчої служби України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику;

*{Абзац п'ятий пункту 2 частини першої статті 37 із змінами, внесеними згідно з Законами [№ 1254-VI від 14.04.2009](#), [№ 5404-VI від 02.10.2012](#), [№ 406-VII від 04.07.2013](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}*

які набули громадянства України і згідно з цим Законом підлягають взяттю на облік військовозобов'язаних;

виключені з військового обліку Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України;

*{Абзац сьомий пункту 2 частини першої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

які відповідно до [статті 18](#) цього Закону звільнені від призову на строкову військову службу;

які досягли граничного (27-річного) віку під час перебування на військовому обліку призовників.

*{Пункт 2 частини першої статті 37 доповнено абзацом згідно із Законом [№ 1634-VII від 12.08.2014](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 116-VIII від 15.01.2015](#)}*

2. Взяттю на військовий облік військовозобов'язаних підлягають жінки, що належать до категорій, зазначених у [частині одинадцятій](#) статті 1 цього Закону.

3. Призовники та військовозобов'язані після прибуття до нового місця проживання зобов'язані в семиденний строк стати на військовий облік та не раніше ніж за три дні до вибуття з місця проживання знятися із зазначеного обліку.

*{Частина третя статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

4. У воєнний час виїзд призовників і військовозобов'язаних з місця проживання без дозволу районного (міського) військового комісаріату забороняється.

5. Зняття з військового обліку призовників та військовозобов'язаних у військових комісаріатах (військовозобов'язаних Служби безпеки України у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України) підлягають громадяни України:

*{Абзац перший частини п'ятої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2926-VI від 13.01.2011](#)}*

1) з військового обліку призовників:

які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання;

які вибувають на строк більше трьох місяців за межі України;

які взяті згідно з рішеннями комісії з питань приписки або призовної комісії на облік військовозобов'язаних;

які отримали військові звання офіцерського складу після проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу;

які припинили альтернативну (невійськову) службу в разі закінчення строку її проходження або достроково відповідно до [Закону України "Про альтернативну \(невійськову\) службу"](#);

*{Пункт 1 частини п'ятої статті 37 доповнено абзацом шостим згідно із Законом [№ 589-VII від 19.09.2013](#)}*

2) з військового обліку військовозобов'язаних:

які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання;

які після проходження строкової військової служби прийняті на військову службу до інших військових формувань або на службу до Національної поліції, податкової міліції, в органи і підрозділи цивільного захисту, в Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України та в Державну кримінально-виконавчу службу України;

*{Абзац третій пункту 2 частини п'ятої статті 37 із змінами, внесеними згідно з Законами [№ 1254-VI від 14.04.2009](#), [№ 3353-VI від 12.05.2011](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}*

які вибули на строк більше трьох місяців за межі України;

в інших випадках за рішенням Міністерства оборони України.

6. Виключенню з військового обліку у районних (міських) військових комісаріатах (військовозобов'язаних Служби безпеки України у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, військовозобов'язаних Служби зовнішньої розвідки України у відповідному підрозділі Служби зовнішньої розвідки України) підлягають громадяни України, які:

*{Абзац перший частини шостої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2926-VI від 13.01.2011](#), [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

1) призвані чи прийняті на військову службу;

*{Пункт 1 частини шостої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 589-VII від 19.09.2013](#)}*

2) проходять військову службу (навчання) у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів;

3) визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;

4) досягли граничного віку перебування в запасі;

5) припинили громадянство України;

6) були раніше засуджені до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину;

7) направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру;

8) не отримали до 40-річного віку військово-облікової або спорідненої з нею спеціальності;

9) померли.

7. Взяття на військовий облік військовозобов'язаних Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України здійснюється з урахуванням особливостей, визначених законами України ["Про Службу безпеки України"](#) і ["Про Службу зовнішньої розвідки України"](#).

*{Статтю 37 доповнено частиною сьомою згідно із Законом [№ 2926-VI від 13.01.2011](#); в редакції Закону [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

**Стаття 38.** Обов'язки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, посадових осіб, призовників і військовозобов'язаних щодо виконання правил військового обліку

1. В адміністративно-територіальних одиницях, де немає військових комісаріатів, відповідні органи місцевого самоврядування, керівники підприємств, установ та організацій, у

тому числі навчальних закладів, незалежно від підпорядкування і форм власності зобов'язані на вимогу військових комісаріатів сповіщати призовників і військовозобов'язаних про їх виклик до військових комісаріатів, забезпечувати своєчасне прибуття за цим викликом, у семиденний строк повідомляти районні (міські) військові комісаріати про прийняття на роботу (навчання) та звільнення з роботи (навчання) призовників і військовозобов'язаних.

2. Органи виконавчої влади, що здійснюють реєстрацію місця проживання чи перебування осіб, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад зобов'язані:

*{Абзац перший частини другої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1276-VI від 16.04.2009](#)}*

здійснювати реєстрацію за місцем проживання або перебування чи зняття з реєстрації призовників, військовозобов'язаних та резервістів лише в разі наявності в їхніх військово-облікових документах позначок військових комісаріатів відповідно про зняття з військового обліку або про перебування на військовому обліку за місцем проживання або перебування;

*{Абзац другий частини другої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1276-VI від 16.04.2009](#), [№ 5088-VI від 05.07.2012](#); в редакції Закону [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

надавати районним (міським) військовим комісаріатам допомогу у прийнятті допризовників на військовий облік, проведенні призову громадян на військову службу (збори), контролі за виконанням ними правил військового обліку та виявленні громадян із числа призовників і військовозобов'язаних, які порушують ці правила;

надсилати у двотижневий строк до військових комісаріатів або органів місцевого самоврядування, що ведуть військовий облік, відомості про осіб, які отримали громадянство України і повинні бути взяті на військовий облік.

*{Частину другу статті 38 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}*

3. Органи Національної поліції у встановленому законом порядку зобов'язані за зверненнями військових комісаріатів або органів місцевого самоврядування, що ведуть військовий облік, проводити розшук, затримання і доставку до військових комісаріатів громадян, які ухиляються від виконання військового обов'язку, а також надсилати у двотижневий строк до військових комісаріатів або органів місцевого самоврядування, що ведуть військовий облік, відомості про випадки виявлення громадян, які не перебувають, проте повинні перебувати на військовому обліку.

*{Частина третя статті 38 в редакції Закону [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}*

4. Органи реєстрації актів громадянського стану зобов'язані в семиденний строк повідомити районні (міські) військові комісаріати про зміну призовниками і військовозобов'язаними прізвища, імені та по батькові, одруження (розлучення), випадки реєстрації смерті призовників або військовозобов'язаних та вилучення військово-облікових документів, пільгових посвідчень, а також інші дані.

5. Органи досудового розслідування зобов'язані в семиденний строк повідомити районні (міські) військові комісаріати про призовників, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, а суди - про призовників, кримінальні справи стосовно яких розглядаються судом, а також про вироки щодо призовників і військовозобов'язаних, які набрали законної сили.

*{Частина п'ята статті 38 в редакції Закону [№ 4652-VI від 13.04.2012](#)}*

6. Посвідчення про приписку призовників, військові квитки військовозобов'язаних, засуджених до позбавлення волі, обмеження волі або арешту, надсилаються судами до відповідних районних (міських) військових комісаріатів.

7. Медико-соціальні експертні комісії зобов'язані в семиденний строк повідомити відповідні районні (міські) військові комісаріати про призовників і військовозобов'язаних, яких визнано особами з інвалідністю.

8. Керівники лікувальних закладів під час проведення призову зобов'язані у триденний строк повідомити відповідні районні (міські) військові комісаріати про громадян призовного віку, які перебувають на стаціонарному лікуванні.

9. Житлово-експлуатаційні організації, інші організації або підприємства та установи, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власники будинків повинні своєчасно подавати необхідні відомості про призовників і військовозобов'язаних відповідним районним (міським) військовим комісаріатам, виконавчим комітетам сільських, селищних і міських рад, на які покладено ведення обліку призовників і військовозобов'язаних, стежити за виконанням призовниками і військовозобов'язаними правил військового обліку, а також сповіщати їх про виклик до військових комісаріатів.

10. Призовники та військовозобов'язані в разі зміни їх сімейного стану, стану здоров'я, адреси місця проживання (перебування), освіти, місця роботи і посади зобов'язані особисто в семиденний строк повідомити про це орган, де вони перебувають на військовому обліку.

### **Стаття 39. Призов на військову службу під час мобілізації. Демобілізація**

1. Призов резервістів та військовозобов'язаних на військову службу під час мобілізації проводиться в порядку, визначеному цим Законом та [Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію"](#).

На військову службу під час мобілізації призиваються резервісти та військовозобов'язані, які перебувають у запасі і не заброньовані в установленому порядку на період мобілізації.

Призов резервістів та військовозобов'язаних на військову службу під час мобілізації здійснюється для доукомплектування військових посад, передбачених штатами воєнного часу, у терміни, визначені мобілізаційними планами Збройних Сил України та інших військових формувань.

На військову службу під час мобілізації можуть бути призвані особи, звільнені з військової служби у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами [третьою](#) або [четвертою](#) статті 1 Закону України "Про очищення влади". Такі особи, призвані на військову службу під час мобілізації, призначаються на військові посади, крім посад, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади.

Під час дії особливого періоду військова служба (дія контрактів) для військовослужбовців продовжується у порядку, визначеному [частиною дев'ятою](#) статті 23 цього Закону.

У разі оголошення демобілізації звільнення з військової служби військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, здійснюється відповідно до [частини четвертої](#) статті 26 цього Закону.

*{Частина перша статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#); в редакції Законів [№ 1634-VII від 12.08.2014](#), [№ 2397-VIII від 05.04.2018](#)}*

*{Частину другу статті 39 виключено на підставі Закону [№ 2926-VI від 13.01.2011](#)}*

2. Громадяни України, призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану, користуються гарантіями, передбаченими частинами [третьою](#) та [четвертою](#) статті 119 Кодексу законів про працю України, а також частиною першою статті 51, частиною п'ятою статті 53, частиною третьою статті 57, частиною п'ятою статті 61 [Закону України "Про освіту"](#).

*{До статті 39 включено частину другу згідно із Законом [№ 1169-VII від 27.03.2014](#); в редакції Законів [№ 116-VIII від 15.01.2015](#), [№ 433-VIII від 14.05.2015](#)}*

3. За громадянами України, які призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом, у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію, не припиняється державна реєстрація підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців. У разі неспроможності ними підприємницької діяльності у період проведення мобілізації нарахування податків і зборів таким фізичним особам - підприємцям не здійснюється.

*{Статтю 39 доповнено частиною третьою згідно із Законом [№ 1169-VII від 27.03.2014](#); в редакції Закону [№ 116-VIII від 15.01.2015](#)}*

### **Стаття 42. Відповідальність посадових осіб і громадян України**

1. Керівники, інші посадові особи органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій незалежно від підпорядкування і форм власності та громадяни України, винні у порушенні порядку військового обліку, допризовної підготовки, приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу, проходження служби у військовому резерві, проходження зборів, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, прибуття за викликом до військового комісаріату, а також у вчиненні інших порушень законодавства про військовий обов'язок і військову службу, несуть відповідальність згідно із законом.

*{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

2. Районні (міські) військові комісаріати зобов'язані під час проведення приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу та проходження зборів ознайомити громадян України з їх правами та обов'язками згідно з вимогами цього Закону.

**Витяг із Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (статті 21, 22)**

**Стаття 21.** Обов'язки підприємств, установ і організацій щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Підприємства, установи і організації зобов'язані:

планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень);

у разі їх ліквідації (реорганізації) своєчасно сповіщати про це відповідні органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, з якими укладено договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

здійснювати під час мобілізації заходи щодо переведення виробництва (діяльності) на функціонування в умовах особливого періоду;

утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

*{Абзац п'ятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}*

сприяти військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час та під час мобілізації;

забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, на збірні пункти та до військових частин;

*{Абзац сьомий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}*

забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами;

*{Абзац дев'ятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}*

надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом;

*{Абзац десятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}*

створювати та утримувати мобілізаційні потужності, створювати і зберігати мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

забезпечувати формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

вести облік військовозобов'язаних, резервістів і призовників із числа працюючих, здійснювати заходи щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час і надавати звітність із цих питань відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування в установленому порядку;

*{Абзац тринадцятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2926-VI від 13.01.2011, № 1127-VII від 17.03.2014}*

надавати відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування інформацію, необхідну для планування і здійснення мобілізаційних заходів;

утворювати мобілізаційні підрозділи та призначати працівників з питань мобілізаційної роботи;

сприяти своїм працівникам, які є резервістами, у виконанні ними обов'язків служби у військовому резерві та своєчасному їх направленню до органів військового управління, військових частин;

*{Частина першу статті 21 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом [№ 1127-VII від 17.03.2014](#)}*

у разі реєстрації (перереєстрації), переобладнання чи зняття з обліку транспортних засобів, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період, подавати до відповідних органів та підрозділів, що згідно із [Законом України "Про дорожній рух"](#) здійснюють державну реєстрацію та облік транспортних засобів, документи з відміткою районного (міського) військового комісаріату про постановку їх на військовий облік (зняття з військового обліку).

*{Частина першу статті 21 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

2. Підприємства, установи і організації, які є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) з виробництва продукції, укладають договори (контракти) з підприємствами, установами і організаціями - виробниками (співвиконавцями) комплектуючих виробів, постачальниками матеріально-технічних засобів, сировини.

3. Підприємства, установи і організації не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

**Стаття 22.** Обов'язки громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Громадяни зобов'язані:

з'являтися за викликом до військових комісаріатів (військовозобов'язані Служби безпеки України - за викликом Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, військовозобов'язані Служби зовнішньої розвідки України - за викликом Служби зовнішньої розвідки України) для постановки на військовий облік та визначення призначення на военний час;

*{Абзац другий частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2926-VI від 13.01.2011](#), [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

надавати в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом.

*{Абзац третій частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5404-VI від 02.10.2012](#)}*

2. Громадяни, які перебувають у запасі і не призвані на військову службу або не залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час мобілізації, можуть бути відповідно до закону залучені до виконання робіт, які мають оборонний характер.

*{Абзац перший частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5404-VI від 02.10.2012](#)}*

Громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність, виконують мобілізаційні завдання (замовлення) згідно з укладеними договорами (контрактами).

3. Під час мобілізації та переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на штати воєнного часу громадяни (крім тих, які проходять службу у військовому резерві) зобов'язані з'явитися до військових частин або на збірні пункти військових комісаріатів у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних розпорядженнях, повістках або розпорядженнях військових комісарів (військовозобов'язані Служби безпеки України - керівників органів, де вони перебувають на військовому обліку, військовозобов'язані Служби зовнішньої розвідки України - за викликом Служби зовнішньої розвідки України, військовозобов'язані Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - керівників відповідних органів управління центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту)). Резервісти зобов'язані з'явитися до військових частин у строки, визначені командирами військових частин, в яких вони проходять службу у військовому резерві.

*{Частина третя статті 22 в редакції Законів [№ 2926-VI від 13.01.2011](#), [№ 5404-VI від 02.10.2012](#); із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1127-VII від 17.03.2014](#), [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

4. Громадяни, які перебувають у запасі, завчасно приписуються до військових частин для проходження військової служби у воєнний час або до інших підрозділів чи формувань для виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу.

*{Частина четверта статті 22 в редакції Закону [№ 5404-VI від 02.10.2012](#)}*

5. Призов громадян на військову службу (крім тих, що проходять службу у військовому резерві) під час мобілізації або залучення їх до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, здійснюють місцеві органи виконавчої влади через військові комісаріати (військовозобов'язаних Служби безпеки України - Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, військовозобов'язаних Служби зовнішньої розвідки України - Служба зовнішньої розвідки України, військовозобов'язаних Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - відповідні органи управління центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту). Резервістів на військову службу під час оголошення мобілізації призивають командири військових частин, в яких вони проходять службу у військовому резерві.

*{Абзац перший частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 267-VIII від 19.03.2015](#)}*

Військовозобов'язані та резервісти, які перебувають на зборах, у разі оголошення мобілізації продовжують перебувати на зборах. За необхідності зазначені особи призиваються на військову службу командирами відповідних військових частин за розпорядженням Генерального штабу Збройних Сил України.

*{Частина п'яту статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

Особливості проходження медичного обстеження військовозобов'язаними та резервістами під час мобілізації, на особливий період визначаються Міністерством оборони України спільно з Міністерством охорони здоров'я України.

*{Частина п'яту статті 22 доповнено абзацом третім згідно із Законом [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

*{Частина п'ята статті 22 в редакції Законів [№ 2926-VI від 13.01.2011](#), [№ 5404-VI від 02.10.2012](#)}*

6. Громадянам, які перебувають на військовому обліку, з моменту оголошення мобілізації забороняється зміна місця проживання без дозволу посадової особи, визначеної у частині третій цієї статті.

*{Частина шоста статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5404-VI від 02.10.2012](#)}*

#### **Витяг з Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» (статті 210, 210-1, 211, 211-1, 211-2, 211-3, 211-4, 211-5),**

#### **Стаття 210. Порухнення військовозобов'язаними чи призовниками законодавства про військовий обов'язок і військову службу**

Порухнення військовозобов'язаними чи призовниками правил військового обліку, неявка їх на виклик до військового комісаріату без поважних причин або несвоєчасне подання в обліковий орган, де вони перебувають на військовому обліку, відомостей про зміну місця проживання, освіти, місця роботи, посади, а також порухнення порядку проходження навчальних зборів (занять) у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порухнення, передбаченого [частиною першою](#) цієї статті або [частиною першою статті 211](#) цього Кодексу, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Стаття 210 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР [№ 2010-11 від 03.04.86](#), Законом [№ 55/97-ВР від 07.02.97](#), в редакції Закону [№ 308/97-ВР від 04.06.97](#), із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2342-III від 05.04.2001](#), [№ 1014-V від 11.05.2007](#), [№ 2711-VI від 30.11.2010](#)}*

#### **Стаття 210<sup>1</sup>. Порухнення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію**

Порухнення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 210<sup>1</sup> згідно із Законом [№ 2197-IV від 18.11.2004](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1275-VII від 20.05.2014](#)}*

### **Стаття 211. Умисне зіпсуття обліково-військових документів чи втрата їх з необережності**

Умисне зіпсуття або недбале зберігання військовозобов'язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті або частиною першою статті 210 цього Кодексу, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Стаття 211 із змінами, внесеними згідно з Указом ПБР [№ 2010-11 від 03.04.86](#), Законами [№ 55/97-ВР від 07.02.97](#), [№ 308/97-ВР від 04.06.97](#)}*

### **Стаття 211<sup>1</sup>. Неявка на виклик у військовий комісаріат**

Неявка громадян на виклик у військовий комісаріат без поважних причин для приписки до призовної дільниці -

тягне за собою накладення штрафу до одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 211<sup>1</sup> згідно з Указом ПБР [№ 2010-11 від 03.04.86](#), із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 308/97-ВР від 04.06.97](#)}*

### **Стаття 211<sup>2</sup>. Неподання у військові комісаріати списків юнаків, які підлягають приписці до призовних дільниць**

Неподання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій, які здійснюють експлуатацію будинків, власниками будинків, органами місцевого самоврядування, яким делеговано ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, підрозділами по роботі з кадрами підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності щорічно в строки, встановлені Міністерством оборони України, до відповідних районних (міських) військових комісаріатів списків громадян, які підлягають приписці до призовних дільниць, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 211<sup>2</sup> згідно з Указом ПБР [№ 2010-11 від 03.04.86](#), із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 55/97-ВР від 07.02.97](#), [№ 308/97-ВР від 04.06.97](#), [№ 2342-III від 05.04.2001](#)}*

### **Стаття 211<sup>3</sup>. Прийняття на роботу військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку**

Прийняття керівниками або іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на роботу (навчання) військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку за місцем проживання, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 211<sup>3</sup> згідно з Указом ПБВ № 2010-11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97}*

**Стаття 211<sup>4</sup>. Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці**

Незабезпечення керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на вимогу військових комісаріатів сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати або перешкода зазначених посадових осіб своєчасній явці громадян на збірні пункти чи призовні дільниці -

тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 211<sup>4</sup> згідно з Указом ПБВ № 2010-11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97}*

**Стаття 211<sup>5</sup>. Несвоечасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати**

Несвоечасне подання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ і організацій, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власниками будинків у військові комісаріати і органи місцевого самоврядування, на які покладено ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, домових книг, карток реєстрації місця проживання і обліково-військових документів (військових квитків, посвідчень про приписку до призовних дільниць) на жильців, які є військовозобов'язаними або призовниками, для оформлення взяття на військовий облік або зняття з обліку, а також несповіщення їх про виклик у військові комісаріати -

тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

*{Кодекс доповнено статтею 211<sup>5</sup> згідно з Указом ПБВ № 2010-11 від 03.04.86; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97, № 2342-III від 05.04.2001, № 1276-VI від 16.04.2009}*

### **Витяг з Кримінального Кодексу України (статті 335, 336, 336-1, 337)**

**Стаття 335.** Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу -

карається обмеженням волі на строк до трьох років.

*{Стаття 335 в редакції Закону № 116-VIII від 15.01.2015}*

**Стаття 336.** Ухилення від призову за мобілізацією

Ухилення від призову за мобілізацією -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

**Стаття 336<sup>1</sup>.** Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації

Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період (крім відбудовного періоду) чи у разі проведення цільової мобілізації -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

*{Кодекс доповнено статтею 336<sup>1</sup> згідно із Законом [№ 186-VIII від 12.02.2015](#)}*

**Стаття 337.** Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів

1. Ухилення військовозобов'язаного від військового обліку після попередження, зробленого відповідним військовим комісаріатом, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців.

2. Ухилення військовозобов'язаного від навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів

-

карається штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.